ৰাজেশ গোবিন্দ জাগেছা

বনাম

মহাৰাষ্ট্ৰ চৰকাৰ

২ নৱেম্বৰ, ১৯৯৯

(মহামান্য ন্যায়াধীশ জি.বি.পাটনায়ক আৰু মহামান্য ন্যায়াধীশ আৰ.পি. শেঠী)

ভাৰতীয় দণ্ডবিধি, ১৮৬০ চন।

ফৌজদাৰী বিচাৰ-ধাৰা ৩০২ আৰু ৩৪-চিনাক্তকৰণ প্ৰক্ৰিয়া-দীৰ্ঘ ব্যাখ্যাতীত বিলম্ব-এজাহাৰত দাড়ি আৰু দীঘল চুলি থকা ব্যক্তিৰ নাম উল্লেখ কৰা হৈছে-দাড়ি আৰু দীঘল চুলিৰ কোনো ব্যক্তিক চিনাক্তকৰণ প্ৰক্ৰিয়াত অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হোৱা নাই-চিনাক্তকৰণৰ সময়ত আচামীয়ে নিজৰ দাড়ি আৰু দীঘল চুলি কাটি পেলোৱা বুলি অভিযোগ কৰা হৈছে-প্ৰথম দৃষ্টিতে অভিযুক্তক সাক্ষীসকলে চিনাক্ত কৰে -সিদ্ধান্ত লোৱা হৈছিল যে, তথ্য আৰু পৰিস্থিতিৰ ভিত্তিত, অভিযুক্তক doubt ৰ সুবিধা দিয়া উচিত-আচামীজনক গ্ৰেপ্তাৰৰ পিছত সাক্ষীসকলে দেখা পাইছিল, এই সম্ভাৱনাক সম্পূৰ্ণৰূপে নুই কৰিব নোৱাৰি।

অভিযোগ কৰা হৈছিল যে গোচৰীয়া আৰু মৃতককে ধৰি, তেওঁৰ বন্ধুসকলে ফুৰি থাকোতে 'এছ'ৰ সৈতে আপীলকাৰীসকলে পিছফালৰ পৰা আহি মৃতকক তৰোৱাল, চপাৰ (chopper) আৰু গুপ্তিৰে (gupti) আক্ৰমণ কৰিছিল যাৰ ফলত তেওঁৰ মৃত্যু হৈছিল। আক্ৰমণ কৰা দেখা পাই, গোচৰীয়া আৰু তেওঁৰ আনবন্ধুসকল প্ৰাণৰ মমতাত পলাই যায়। বিচাৰ আদালতে 'এছ'ৰ লগতে আপীলকাৰীসকলক ভাৰতীয় দণ্ডবিধি আইনৰ ধাৰা ৩৪ৰ সৈতে সংযুক্ত ধাৰা ৩০২ৰ অধীনত দোষী সাব্যস্ত কৰে।উচ্চ ন্যায়ালয়ে তেওঁলোকৰ আবেদন খাৰিজ কৰে। উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ আদেশৰ বিৰুদ্ধে আপীলকাৰীসকলে বৰ্তমানৰ আপীল দাখিল কৰিছে।

আপীলকাৰীসকলে যুক্তি দিয়ে যে গোচৰীয়া পক্ষৰ সাক্ষীসকল পক্ষপাতমূলক আৰু chance witnesses আছিল। তেওঁলোকে লগতে দাবী কৰিছিল যে ২ নং আচামীৰ চিনাক্তকৰণ প্ৰক্ৰিয়া সঠিকভাৱে পৰিচালনা কৰা হোৱা নাছিল আৰু বহু পলম হৈছিল। ইয়াৰ উপৰিও তেওঁলোকে যুক্তি প্ৰৰ্শন কৰিছিল যে আক্ৰমণৰ কোনো স্পষ্ট উদ্দেশ্য নাই আৰু যিহেতু উমৈহতীয়া উদ্দেশ্য প্ৰমাণিত হোৱা নাছিল গতিকে ভাৰতীয় দণ্ডবিধিৰ ধাৰা ৩৪ প্ৰয়োগ কৰিব নোৱাৰি।

আপীলসমূহ নিষ্পত্তি কৰি ন্যায়ালয়ে এইদৰে মতপোষণ কৰে–

১.১ যিবোৰ গোচৰত, এগৰাকী ব্যক্তিয়ে অপৰাধ কৰা বুলি অভিযোগ উত্থাপন কৰা হয় আৰু সাক্ষী সকলে আগৰ পৰা চিনি নাপায়, তেনে ক্ষেত্ৰত তদন্তকাৰী সংস্থাই চিনাক্তকৰণ প্ৰক্ৰিয়া অনুষ্ঠিত কৰিব লাগিব যাতে সাক্ষীয়ে অপৰাধৰ অভিযোগত অভিযুক্ত ব্যক্তিজনক চিনাক্ত আৰু নিশ্চিত কৰিব পাৰে। যিবোৰ গোচৰত আচামীক সাক্ষীয়ে পূৰ্বতে চিনি নাপায়, তেনে ক্ষেত্ৰত তদন্তকাৰী সংস্থাই চিনাক্তকৰণ প্ৰক্ৰিয়া চলাব লাগিব যাতে সাক্ষীয়ে অপৰাধৰ অভিযুক্ত ব্যক্তিজনক চিনি পাব আৰু নিশ্চিত কৰিব পাৰে। চিনাক্তকৰণ প্ৰক্ৰিয়া অনুষ্ঠিত নকৰাটো এটা গুৰুত্বপূৰ্ণ বিষয় নহ'বও পাৰে, যদিহে পদকীয়াজনক ইতিমধ্যে জনা যায় বা জড়িত থকাৰ অভিযোগ স্পষ্টভাৱে বৰ্ণনা কৰা হয় বা যদিহে তেওঁলোকক ঘটনাস্থলীতে ঘটনাৰ লগে লগে গ্ৰেপ্তাৰ কৰা হয়। বিচাৰৰ সময়ত প্ৰথমবাৰৰ বাবে অভিযুক্তক চিনাক্ত কৰাটো স্বাভাৱিকতে দুৰ্বল প্ৰমাণ। চিনাক্তকৰণ প্ৰক্ৰিয়া অনুষ্ঠিত কৰাটো এক সুবিবেচনাপূৰ্ণ ব্যৱস্থা আৰু ইয়াক আইন অনুসৰি কঠোৰভাৱে আৰু পলম নকৰাকৈ কৰিব লাগিব। যদি কিবা পলম হয় তেন্তে গোচৰীয়া পক্ষই সন্তোষজনক ব্যাখ্যা কৰিব লাগিব।

বুধসেন আৰু অন্যান্য বনাম উত্তৰ প্ৰদেশ ৰাজ্য, [১৯৭০] ২ এচ্.চি.চি ১২৮, গোচৰৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰা হৈছে।

১.২ স্বীকাৰ কৰা হৈছে যে এজাহাৰত ২ নং আচামীৰ নাম উল্লেখ কৰা হোৱা নাছিল। ১৯৯৩ চনৰ ২০ জানুৱাৰীত তেওঁক গ্ৰেপ্তাৰ কৰা হৈছিল যদিও চিনাক্তকৰণ প্ৰক্ৰিয়া বহু পিছত অৰ্থাৎ ১৯৯৩ চনৰ ১৩ ফেব্ৰুৱাৰীত অনুষ্ঠিত কৰা হৈছিল। চিনাক্তকৰণ প্ৰক্ৰিয়া অনুষ্ঠিত কৰাত পলম হোৱাৰ বাবে গোচৰীয়া পক্ষৰ ব্যাখ্যা

নিৰ্ভৰযোগ্য নহয়। এইটো নিৰ্বিবাদ যে, চিনাক্তকৰণ প্ৰক্ৰিয়াৰ সময়ত, আপীলকাৰীৰ এজাহাৰত বৰ্ণনা কৰাৰ দৰে দাড়ি আৰু দীঘল চুলি নাছিল। এইটোও বিতৰ্কিত নহয় যে চিনাক্তকৰণ প্ৰক্ৰিয়াৰ সময়ত, দাড়ি আৰু দীঘল চুলি থকা কোনো ব্যক্তিক অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হোৱা নাছিল। ইয়াৰ পিছতো সাক্ষীসকলে ২ নং আচামীক প্ৰথম দৃষ্টিত চিনাক্ত কৰা বুলি কৈছে যদিও তেওঁ নিজৰ দাড়ি আৰু দীঘল চুলি কাটিছিল। এজাহাৰত দিয়া বৰ্ণনাৰ সৈতে মিল থকা এজন বা দুজন ব্যক্তিক কিয় দণ্ডাধীশে অন্তৰ্ভুক্ত কৰা নাছিল সেয়া এতিয়াও স্পষ্ট হোৱা নাই।ফলত সন্দেহৰ সৃষ্টি হয় যে গোচৰীয়া পক্ষই এই বিষয়ে কোনো ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰা নাই।সাক্ষীসকলে উক্ত আচামীক গ্ৰেপ্তাৰ আৰু চিনাক্তকৰণ প্ৰক্ৰিয়াৰ মাজৰ সময়ত দেখা পোৱাৰ সম্ভাৱনা নুই কৰিব নোৱাৰি। যিহেতু ২ নং আচামীৰ চিনাক্তকৰণ প্ৰক্ৰিয়া সঠিকভাৱে পৰিচালনা কৰা হোৱা নাছিল আৰু পলম হৈছিল, সেয়েহে তেওঁ সন্দেহৰ বশবৰ্তী হয়। [281-G; 282-E, 283-H]

অন্ধ্ৰ প্ৰদেশ ৰাজ্য বনাম ড. এম. ভি. ৰামনা ৰেড্ডী আৰু অন্যান্য, এ.আই.আৰ (১৯৯১) এছ.চি ১৯৩৮, গোচৰৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰা হৈছে।

২) প্ৰত্যক্ষদৰ্শীৰ সাক্ষ্যৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি কৰা ফৌজদাৰী গোচৰত 'Motive' প্ৰাসংগিক নহয়। যদি প্ৰত্যক্ষদৰ্শীৰ প্ৰমাণ বিশ্বাসযোগ্য হয়, তেন্তে 'Motive' কম গুৰুত্বপূৰ্ণ হৈ পৰে। অৱশ্যে পৰিস্থিতিগত প্ৰমাণৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি গোচৰৰ এক সমৰ্থনকাৰী কাৰক হিচাপে প্ৰাসংগিক হ'ব পাৰে। (284-B-D)

গুৰচৰণ সিং আৰু আন এজন বনাম পঞ্জাৱ চৰকাৰ, এ.আই.আৰ (১৯৫৬) এছ.চি ৪৬০ আৰু দাতাৰ সিং বনাম পঞ্জাৱ চৰকাৰ, এ.আই.আৰ (১৯৭৪) এছ.চি ১১৯৩, গোচৰৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰা হৈছে।

৩)গোচৰীয়া পক্ষৰ ১ আৰু ২ নং সাক্ষী হত্যাকাণ্ডৰ প্ৰত্যক্ষদৰ্শী আছিল আৰু কেৱল interested and chance witnesses হোৱাৰ বাবেই তেওঁলোকক নিৰ্ভৰযোগ্য নহয় বুলি কব নোৱাৰি।

৪)ভাৰতীয় দণ্ডবিধিৰ ধাৰা ৩৪ আৰু ১৪৯ স্পষ্ট আৰু পৃথক, ৩৪ নং ধাৰাত ইয়াৰ প্ৰয়োগৰ বাবে পূৰ্ব পৰিকল্পনা বা পূৰ্বৰ আলোচনাৰ প্ৰয়োজন নাই। পৰিস্থিতি আৰু পক্ষসমূহৰ আচৰণৰ পৰা উমৈহতীয়া উদ্দেশ্য অনুমান কৰিব পাৰি। উমৈহতীয়া

উদ্দেশ্যৰ বাবে প্ৰত্যক্ষ প্ৰমাণৰ প্ৰয়োজন নাই। সকলোতে প্ৰমাণ কৰাৰো প্ৰয়োজন নাই। আনকি ঘটনাৰ সময়তো উমৈহতীয়া উদ্দেশ্য গঢ়ি লব পাৰে। গোচৰৰ পৰিস্থিতিয়ে স্পষ্টকৈ দেখুৱাইছে যে পদকায়াই মাৰাত্মক অস্ত্ৰ লৈ উপস্থিত হৈছিল আৰু হত্যাৰ উদ্দেশ্যেৰে মৃতকক আক্ৰমণ কৰিছিল। (284-F, G, H; 285-A)

ফৌজদাৰী আপীল অধিকাৰক্ষেত্ৰ: ফৌজদাৰী আপীল নং: ৭৩৭/১৯৯৭ ইত্যাদি।

বম্বে উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ ২৩.১২.৯৬ তাৰিখৰ ১৮৫/১৯৯৫ নং ফৌজদাৰী গোচৰৰ সিদ্ধান্ত আৰু আদেশৰ পৰা।

ফৌজদাৰী আপীল নং ৭৩৭ আৰু ৭৩৯/৯৭ গোচৰত আপীলকাৰীৰ হৈ উপস্থিত শ্ৰীমতী ৰাণী জেঠমালানী (এন. পি)।

ফৌজদাৰী আপীল নং ৭৩৮/৯৭ত আপীলকাৰীৰ হৈ এ. এছ. নাম্বিয়াৰ আৰু কে. আৰ. নাম্বিয়াৰ।

ৰেচপনডেন্টৰ বাবে কে. জি. শ্বাহ আৰু জি. বি. চাথে।

ৰায়দান প্ৰদান কৰে-

ন্যায়াধীশ শেঠী,

সন্তোষ ওৰফে সন্দীপ ওৰফে শ্বানুৰ লগতে আপীলকাৰীসকলৰ বিৰুদ্ধে ভাৰতীয় দণ্ডবিধি আইনৰ ধাৰা ৩০২,৫০৪ আৰু ৩৪ৰ অধীনত শাস্তিযোগ্য অপৰাধৰ বাবে সত্ৰ ন্যায়াধীশ, থানে ই বিচাৰ কৰিছিল। তেওঁলোকৰ বিৰুদ্ধে ২.১.১৯৯৩ তাৰিখে আবেলি প্ৰায় ৪.৪৫ বজাত ৰশি নামেৰে জনাজাত মুম্বাইৰ এটা অঞ্চলত জয় কুট্টীৰ হত্যাকাণ্ড সংঘটিত কৰাৰ অভিযোগ উত্থাপন হৈছিল। তেওঁলোকক দোষী সাব্যস্ত কৰি ভাৰতীয় দণ্ডবিধিৰ ধাৰা ৩০২ৰ লগতে ধাৰা ৩৪ৰ অধীনত অপৰাধ সংঘটিত কৰাৰ বাবে যাৱজ্জীৱন কাৰাদণ্ডৰ শাস্তি প্ৰদান কৰা হয়। এই আপীলসমূহৰ বিবাদিত ৰায়ৰ ভিত্তিত উচ্চ ন্যায়ালয়ে আটাইকেইজন পদকীয়াই দাখিল কৰা আপীল খাৰিজ কৰে। সন্তোষ ওৰফে সন্দীপ ওৰফে শ্বানুৰ বাহিৰে সকলো পদকীয়াই এই আবেদন দাখিল কৰি দাবী কৰিছে যে নিম্ন আদালতে সাক্ষ্যৰ সঠিক মূল্যায়ন কৰা নাছিল আৰু তেওঁলোকৰ বিৰুদ্ধে দোষী সাব্যস্ত হোৱাৰ কোনো গোচৰ দাখিল কৰা হোৱা নাছিল। গোচৰীয়া

পক্ষৰ সাক্ষীসকলে প্ৰকৃততে ঘটনাটো নদেখা interested and chance witnesses বুলি অভিযোগ উত্থাপন কৰা হৈছিল। ইয়াৰ উপৰিও যুক্তি দিয়া হৈছিল যে আপীলকাৰী ৰাজেশ গোবিন্দ জাগেছা, ২ নং পদকীয়াক, দোষী সাব্যস্ত কৰা উচিত নাছিল, কিয়নো তেওঁক চিনাক্তকৰণ প্ৰক্ৰিয়াত সঠিকভাৱে চিনাক্ত কৰা হোৱা নাছিল, যিটো প্ৰতিষ্ঠিত আইনী নীতি উলংঘা কৰা বুলি অভিযোগ উঠিছে আৰু ব্যাখ্যাহীন দীঘলীয়া বিৰতিৰ পিছত অনুষ্ঠিত কৰা হৈছিল।

গোচৰৰ অভিযোগ অনুসৰি, ১৯৯২ চনৰ ৩০ ডিচেম্বৰৰ নিশা প্ৰায় ৯ বজাত গোচৰীয়া মনদীপ সিং জোহল, তেওঁৰ সম্পৰ্কীয় ভাতৃ সুৰিন্দৰ সিং আৰু সম্পৰ্কীয় ভগ্নী সৰিতা ওৰফে ৰীতা স্থানীয় ভাচী এলেকাৰ ৬ নং ছেক্টৰৰ বজাৰৰ পৰা ঘৰলৈ উভতি আহি আছিল আৰু যেতিয়া তেওঁলোকে ৬ আৰু ৭ নং ছেক্টৰৰ corner পাইছিল, তেতিয়া বৰিশ গোবিন্দ জাগেছা, পদকীয়া নং ৩, শ্বৰীফ আনোৱাৰ ছাজ্জাদ, পদকীয়া নং ১ আৰু তেওঁলোকৰ দুজন সংগীয়ে হুইচেল মাৰি ৰীতাক জোকাবলৈ আৰম্ভ কৰিছিল। সুৰিন্দৰ সিঙে ওপৰত উল্লেখিত ব্যক্তিসকলক খঙেৰে চাই৷ উক্ত ব্যক্তিসকলে গোচৰীয়া আৰু সুৰিন্দৰ সিঙক মুঠিৰে প্ৰহাৰ কৰিছিল। সৰিতা ওৰফে ৰীতাই ১.১.১৯৯৩ তাৰিখে ৱাশী থানাত এজাহাৰ দাখিল কৰিছিল যদিও আৰক্ষীৰ প্ৰচেষ্টা সত্বেও অপৰাধীক গ্ৰেপ্তাৰ কৰিব পৰা নগ'ল। ২.১.১৯৯৩ তাৰিখে গোচৰীয়া, তেওঁৰ বন্ধু জয় কুট্টি, দীনেশ পাঞ্চাল, হৰপ্ৰীত সিং ৰান্ধৱা, কিশোৰ, সুৰিন্দৰ সিং আৰু সৰিতা ওৰফে ৰীতা Win-win হোটেললৈ গৈছিল। উভতি আহি তেওঁলোকে ৰীতাক ঘৰত থৈ আহে আৰু আবেলি প্ৰায় ৪.৪০ বজাত যেতিয়া তেওঁলোকে ছেক্টৰ ৭ৰ শাৰী ঘৰ 'জি' আৰু 'আৰ'ৰ পাৰ হৈ বজাৰ অভিমুখে গৈ আছিল, আচামী নং ১ আৰু ৩ য়ে তেওঁলোকৰ দুজন সংগীৰ সৈতে পিছফালৰ পৰা আহি, গালি-গালাজ কৰিছিল আৰু জয় কট্টীক তৰোৱাল, চপাৰ (chopper) আৰু গুপ্তিৰ (gupti) দৰে অস্ত্ৰৰে আক্ৰমণ কৰিছিল। নিজৰ জীৱনৰ সুৰক্ষাৰ কথা চিন্তা কৰি জয় কুট্টীৰ বাহিৰে সকলোৱে ঘটনাস্থলীৰ পৰা দৌৰি আতৰি যায়। তেওঁলোকে ছেক্টৰ-৬ত অৱস্থিত অটো ৰিক্সা ষ্টেণ্ডত উপস্থিত হয় আৰু যেতিয়া তেওঁলোকে এজাহাৰ দাখিল কৰিবলৈ ভাছী থানাৰ ফালে আগবাঢ়ি যায়, তেতিয়া তেওঁলোকে দেখে যে অক্ট্ৰয় নাকাৰ পৰা ঘাইপথ হৈ জয় কুট্টীয়ে ষ্টাৰ্লিং হাস্পতালৰ ফালে দৌৰি আছে। আটাই কেইজনে জয় কুট্টিক তুলি ষ্টাৰলিং হাস্পতাললৈ লৈ গৈছিল। চিকিৎসালয় খনত কোনো চিকিৎসক নথকাৰ বাবে জয় কুট্টীক লাক্ষাদীপ

চিকিৎসালয়লৈ লৈ যোৱা হয় আৰু পৰীক্ষা কৰাৰ পিছত চিকিৎসকে জয় কুট্টীক মৃত বুলি ঘোষণা কৰে। মনদীপ সিং জোহলে বিয়লি প্ৰায় ৫:৩০ বজাত পি. এছ. আই. বি. এ. কদমৰ ওচৰত এই গোচৰ, প্ৰদৰ্শক ১৮ দাখিল কৰে। গোচৰ নং ২/৯৩ হিচাপে গোচৰটো পঞ্জীয়ন কৰাৰ পিছত, পি. এছ. আই. লাক্ষাদীপ চিকিৎসালয়লৈ তাৎক্ষণিকভাৱে গৈ মৃতকৰ মৃতদেহৰ ওপৰত পঞ্চনামাত চুৰৎহাল কৰে। ১৯৯৩ চনৰ ৪ জানুৱাৰীত অভিযুক্ত নং ২ৰ তথ্যৰ ভিত্তিত এখন তৰোৱাল (বস্তু নং ৯) জব্দ কৰা হয়, যিটো প্ৰদৰ্শক ৫৯ আৰু পঞ্চনামা প্ৰদৰ্শনী ৫৯ এ ত লিপিবদ্ধ কৰা হৈছে। একেদিনাই ১ আৰু ২ নং আচামীৰ তেজৰ দাগ লগা কাপোৰো জব্দ কৰা হয়। ১৯৯৩ চনৰ ৭ জানুৱাৰীত ২ নং আচামীৰ তথ্যৰ ভিত্তিত এখন তৰোৱাল আৰু এখন চপাৰ (বস্তু নং ১৬ আৰু ১৭) জব্দ কৰা হয়, যিটো Memorandum প্ৰদৰ্শক ৪৩ আৰু পঞ্চনামা প্ৰদৰ্শক ৪৪ত লিপিবদ্ধ কৰা হৈছে।১৯৯৩ চনৰ ২০ জানুৱাৰীত ৩ নং আচামী হৰিশ গোবিন্দ জাগেছা আৰু ৪ নং আচামী সন্তোষক গ্ৰেপ্তাৰ কৰা হয়। ২৩.১.১৯৯৩ তাৰিখে ৪ নং আচামীৰ ঘৰৰ পৰা এখন দা আৰু দুটা চাৰ্ট মেম'ৰেণ্ডাম প্ৰদৰ্শক ৬১ আৰু পঞ্চনামা ৬১-ক ৰ জৰিয়তে তেওঁৰ তথ্যৰ ভিত্তিত উদ্ধাৰ কৰা হৈছিল। ভাৰতীয় দণ্ডবিধিৰ ধাৰা ৩৪ৰ সৈতে পঢ়া ধাৰা ৩০২ আৰু ৫০৪ৰ অধীনত আচামী গণৰ বিৰুদ্ধে অভিযোগ উত্থাপন কৰাৰ পিছত তেওঁলোক দোষী নহয় বুলি বিচাৰৰ বাবে প্ৰাৰ্থনা কৰে।সাক্ষ্যসমূহৰ ভিত্তিত বিচাৰ আদালতে এই সিদ্ধান্তত উপনীত হয় যে ১৯৯৩ চনৰ ২ জানুৱাৰীত ছেক্টৰ ৭, ৱাশীত জয় কুটীৰ মৃত্যু এক হত্যাকাণ্ড আছিল। আদালতে এইবুলি মতপোষণ কৰে যে গোচৰীয়া পক্ষই সকলো যুক্তিসংগত সন্দেহৰ বাহিৰত সফলতাৰে প্ৰমাণ কৰিছে যে আচামী গণে এক উমৈহতীয়া উদ্দেশ্যেৰে কাম কৰি জয় কুট্টিক তৰোৱাল, চপাৰ, গুপ্তিৰ দৰে অস্ত্ৰৰে আক্ৰমণ কৰি হত্যাৰ অপৰাধ সংঘটিত কৰিছিল। উষ্চ ন্যায়ালয়ে প্ৰমাণসমূহ ভালদৰে পৰীক্ষা কৰি গোচৰৰ সকলো দিশ সম্বোধন কৰাৰ পিছত আবেদন খাৰিজ কৰি কয় যে:

প্ৰত্যক্ষদৰ্শী গোচৰীয়া পক্ষৰ সাক্ষী নং ১ আৰু গোচৰীয়া পক্ষৰ সাক্ষী নং ২ ৰ প্ৰমাণৰ লগতে চিকিৎসা প্ৰমাণ, চিনাক্তকৰণৰ প্ৰক্ৰিয়াৰ সবিশেষ, অভিযুক্তৰ স্বীকাৰোক্তিমূলক বক্তব্যৰ ভিত্তিত তেজৰ দাগ থকা কাপোৰ আৰু অস্ত্ৰ উদ্ধাৰ, আৰু গাড়ীৰ তেজৰ স্ক্ৰেপ, এই সকলোবোৰ প্ৰমাণে গোচৰীয়া পক্ষৰ সাক্ষী নং ১ আৰু গোচৰীয়া পক্ষৰ সাক্ষী নং ২ ৰ সাক্ষ্যক সমৰ্থন কৰে।সেয়েহে,ভাৰতীয় দণ্ডবিধিৰ ধাৰা

৩০২ৰ লগতে ধাৰা ৩৪ৰ অধীনত সকলো আপীলকাৰীক দোষী সাব্যস্ত কৰি সত্ৰ আদালতৰ ৰায়ক বাহাল ৰাখিবলৈ আমাৰ কোনো সংকোচ নাই।

২ নং আচামীৰ বিদ্বান অধিবক্তা ৰাজেশ গোবিন্দ জাগেছাই দৃঢ়তাৰে তীব্ৰভাৱে যুক্তি দিয়ে যে তেওঁৰ মক্কেলজন অপৰাধৰ সৈতে জড়িত থকাৰ প্ৰমাণ সকলো যুক্তিসংগত সন্দেহৰ বাহিৰত হোৱা নাই।যুক্তি দিয়া প্ৰদৰ্শন কৰা হয় যে যিহেতু চিনাক্তকৰণ প্ৰক্ৰিয়া দীৰ্ঘ বিৰতিৰ অন্তত অনুষ্ঠিত হৈছিল আৰু এজাহৰত বিশদভাৱে উল্লেখ কৰা ২ নং আচামীৰ সৈতে জড়িত বৈশিষ্ট্যৰ সাদৃশ্য থকা কোনো ব্যক্তিক চিনাক্তকৰণ প্ৰক্ৰিয়াত অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হোৱা নাছিল, সেয়েহে ২ নং আচামী চিনাক্তকৰণৰ ক্ষেত্ৰত সাক্ষীসকলৰ সত্যতা গ্ৰহণ কৰিব নোৱাৰি। এইটো এটা স্বীকৃত সত্য যে ২ নং আচামীৰ নাম এজাহাৰত উল্লেখ কৰা হোৱা নাছিল। উক্ত আচামীজনক ইতিমধ্যে জিম্মাত লোৱাৰ বহুদিনৰ পিছত ১৩.০২.১৯৯৩ তাৰিখে চিনাক্তকৰণ প্ৰক্ৰিয়া অনুষ্ঠিত হোৱাটোও নিৰ্বিবাদ। চিনাক্তকৰণ প্ৰক্ৰিয়া অনুষ্ঠিত কৰাত পলম হোৱাৰ কোনো ব্যাখ্যা নাই। মন কৰিবলগীয়া যে মন্দিপ সিং জোহলে দাখিল কৰা এজাহাৰত অভিযোজন পক্ষৰ সাক্ষীয়ে (পি.ডব্লিউ) এইদৰে কয়:

"সেই সময়ত, প্ৰায় ৪.৫৫ বজাত ১) হৰিশ, ২) শ্বৰীফ আৰু আন দুজন ব্যক্তি পিছফালৰ পৰা দৌৰি আহি আমাক পিছফালৰ পৰা গালি পাৰিছিল; আৰু তেওঁলোকে হাতত তৰোৱাল, চপাৰ আৰু গুপ্তিৰ দৰে অস্ত্ৰৰে জয়ক আঘাত কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰিছিল।ফলত হঠাৎ জয়ে চিঞৰি উঠিল। সেয়েহে, আমি সকলোৱে ওচৰৰ পথেৰে পলাই আহিলোঁ। ৭ নং ছেক্টৰৰ ৱাশী ৰিক্সা ষ্টেণ্ডৰ পৰা ৰিক্সাত থানালৈ আহি থাকোঁতে আমি টোল নাকাৰ (Toll Naka) পৰা ষ্টাৰ্লিং হাস্পতালৰ ফালে আহি থাকোতে ঘাইপথৰ কাষেৰে জয়ক দৌৰি আহি থকা দেখিলোঁ।

...... মোৰ বন্ধুসকল, যিসকল মোৰ লগত আছিল। মোৰ ভাতৃ আৰু মই, জয়ক হত্যা কৰা সকলো ব্যক্তিৰ চিনাক্তকৰণ কৰিম, যদিহে তেওঁলোকক আমাক দেখুওৱা হয়....

......লোক সকল ১)হৰীশ ২) শ্বৰীফ আৰু আন দুজন, এজন আছিল দাড়ি থকা য়ামাহা মটৰ চাইকেল চালক, পিছফালৰ পৰা দৌৰি আহিছিল। তেওঁলোক চপাৰ, তৰোৱাল আৰু গুপ্তিৰ দৰে অস্ত্ৰৰে সজ্জিত আছিল। জি-৫৫ৰ ওচৰত তেওঁলোকে আমাক

গালি-গালাজ কৰে আৰু সকলোৰে পিছত মোৰ লগত খোজ কাঢ়ি গৈ থকা মোৰ বন্ধু জয় কুটিক, বয়স ১৯, ছিআ'ন কোলিৱাদা, চি. জি. এছ. কোৱাৰ্টাৰৰ বাসিন্দা, বুকু, মূৰ আৰু শৰীৰত তৰোৱাল, চুপাৰ আৰু গুপ্তিৰে আঘাত কৰি হত্যা কৰে।.....

পূৰ্বে উল্লেখ কৰা অনুসৰি ২ নং আচামীক ২০.১.১৯৯৩ তাৰিখে গ্ৰেপ্তাৰ কৰা হৈছিল যদিও চিনাক্তকৰণ প্ৰক্ৰিয়া ১৩.২.১৯৯৩ তাৰিখে অনুষ্ঠিত হৈছিল।এইটোও বিতৰ্কিহীন যে চিনাক্তকৰণ প্ৰক্ৰিয়াৰ সময়ত আপীলকাৰীৰ এজাহাৰ দাখিল কৰাৰ সময়ত উল্লেখ কৰা ধৰণে দাড়ি আৰু দীঘল চুলি নাছিল। দীঘল চুলি আৰু দাড়ি থকা কোনো ব্যক্তিক প্ৰক্ৰিয়াত অন্তৰ্ভুক্ত নকৰাটোও বিতৰ্কিহীন নহয়। দীঘল চুলি আৰু দাড়ি নথকাৰ পিছতো সাক্ষীসকলে প্ৰথম দৃষ্টিত ২ নং আচামীজনক চিনাক্ত কৰা বুলি অভিযোগ উঠিছে।দণ্ডাধীশে এজাহাৰত উল্লেখ কৰা ব্যক্তিসকলৰ সৈতে মিল থকা এজন বা দুজন ব্যক্তিক জড়িত নকৰা কথাটো সন্দেহৰ আৱৰ্তত আৰু গোচৰীয়া পক্ষই স্পষ্ট নকৰা এক ৰহস্য। গ্ৰেপ্তাৰ কৰা তাৰিখ আৰু চিনাক্তকৰণ প্ৰক্ৰিয়াৰ মাজত সাক্ষীসকলে উক্ত আচামীজনক দেখা পোৱাৰ সম্ভাৱনা নুই কৰিব নোৱাৰি।এই ন্যায়ালয়ে অন্ধ্ৰ প্ৰদেশ চৰকাৰ বনাম ড. এম. ভি. ৰামনা ৰেড্ডী আৰু অন্যান্য, এ.আই.আৰ (১৯৯১) এছ.চি ১৯৩৮ গোচৰত ৰায় দিছিল যে য'ত চিনাক্তকৰণ প্ৰক্ৰিয়া অনুষ্ঠিত কৰাত ব্যাখ্যাহীনভাৱে পলম হয়, তেনে ক্ষেত্ৰত আচামীৰ পৰিচয় সম্পৰ্কে গোচৰীয়া পক্ষই কৰা প্ৰমাণ সম্পূৰ্ণৰূপে নিৰ্ভৰযোগ্য বুলি ধৰিব নোৱাৰি আৰু এনে ক্ষেত্ৰত আচামীয়ে benefit of doubt ৰ অধিকাৰী।এই গোচৰটোত গোচৰীয়া পক্ষই দিয়া চিনাক্তকৰণ প্ৰক্ৰিয়া অনুষ্ঠিত কৰাত পলম হোৱাৰ ব্যাখ্যা বিশ্বাসযোগ্য নহয়। বম্বেৰ দৰে এখন চহৰত ১ আৰু ২ নং আচামীক গ্ৰেপ্তাৰ কৰাৰ পৰা পাঁচ সপ্তাহতকৈ অধিক সময়ৰ ভিতৰত আৰু ৩ আৰু ৪ নং আচামীক গ্ৰেপ্তাৰ কৰাৰ পৰা তিনি সপ্তাহৰ ভিতৰত এজন দণ্ডাধীশ নথকাটো গ্ৰহণযোগ্য নহয়। এইটো অস্বীকাৰ কৰা নহয় যে বম্বে চহৰত বহু দণ্ডাধীশ আছিল, আৰু তদন্তকাৰী সংস্থাই কোনো নিৰ্দিষ্ট দণ্ডাধীশৰ আগত পেৰেড অনুষ্ঠিত কৰাৰ প্ৰয়োজন নাছিল।উচ্চ ন্যায়ালয়ে বিশেষ কাৰ্যবাহী দণ্ডাধীশৰ কথিত অসুবিধাৰ বাবে চিনাক্তকৰণ প্ৰক্ৰিয়াটো আগতে অনুষ্ঠিত কৰিব নোৱাৰিব বুলি কোৱাটো ন্যায্য নাছিল। অনুষ্ঠিত প্ৰক্ৰিয়াখনত আইনী দোষ আছে বুলি প্ৰমাণ কৰাটো প্ৰতিৰক্ষাৰ দায়িত্ব নাছিল কাৰণ, এটা ফৌজদাৰী গোচৰত, প্ৰমাণ কৰাৰ দায়িত্ব কেতিয়াও স্থানান্তৰ নহয়। অভিযুক্তজনক নিৰ্দোষী বুলি গণ্য কৰা

হয় যেতিয়ালৈকে গোচৰীয়া পক্ষই সকলো যুক্তিসংগত সন্দেহৰ বাহিৰত অন্যথা প্ৰমাণ নকৰে। যিবোৰ গোচৰত, কোনো ব্যক্তিয়ে অপৰাধ সংঘটিত কৰাৰ অভিযোগ উত্থাপন হয় আৰু যিজন ব্যক্তিক সাক্ষীসকলে আগৰ পৰা চিনি নাপায়, তেনে ক্ষেত্ৰত, তদন্তকাৰী সংস্থাই অপৰাধ সংঘটিত কৰাৰ অভিযোগ উত্থাপন হোৱা ব্যক্তিজনক চিনাক্ত কৰিবলৈ চিনাক্তকৰণ প্ৰক্ৰিয়া অনুষ্ঠিত কৰাটো বাধ্যতামূলক। যদিহে অভিযুক্তজনক ইতিমধ্যে জনা যায় বা অভিযোগত স্পষ্টভাৱে বৰ্ণনা কৰা হয়, তেন্তে চিনাক্তকৰণ প্ৰক্ৰিয়া অনুষ্ঠিত নকৰাটো গুৰুত্বপূৰ্ণ নহ'বও পাৰে, যাৰ ফলত আদালতৰ মনত তেওঁৰ জড়িত হোৱাৰ কোনো সন্দেহ নাথাকে। যদিহে আচামীক ঘটনাৰ ঠিক পিছতে ঘটনাস্থলীত গ্ৰেপ্তাৰ কৰা হয়, তেন্তে চিনাক্তকৰণৰ প্ৰক্ৰিয়া প্ৰয়োজন নহ'বও পাৰে। অৱশ্যে, বিচাৰৰ সময়ত প্ৰথমবাৰৰ বাবে আচামীক চিনাক্ত কৰাটো স্বাভাৱিকতে দুৰ্বল প্ৰমাণ। বুধেন আৰু আন এজন বনাম উত্তৰ প্ৰদেশ ৰাজ্য, [১৯৭০] ২ এছ.চি.চি ১২৮ গোচৰত এই ন্যায়ালয়ে ৰায় দিছিল যে, সাক্ষ্য পতিয়ন যোগ্য হ'বলৈ, সাধাৰণতে ব্যাখ্যা কৰিব লাগে যে কেনেকৈ আৰু কি পৰিস্থিতিত অভিযোগকাৰী বা সাক্ষীয়ে আচামীক চিনাক্ত কৰিছিল আৰু অপৰাধত তেওঁলোকে গ্ৰহণ কৰা ভূমিকাক স্পষ্টভাৱে বৰ্ণনা কৰিছিল। চিনাক্তকৰণ প্ৰক্ৰিয়াক এক নিৰ্ভৰযোগ্য সমৰ্থনৰ বুলি বিবেচনা কৰা হয়। যদিও ই প্ৰত্যক্ষ সাক্ষ্য হিচাপে কাম নকৰিবও পাৰে, তথাপিও অভিযুক্তজন অপৰাধৰ সৈতে জড়িত আছিল নে নাই সেয়া আদালতত পৰীক্ষা কৰি ই অভিযোজন পক্ষৰ গোচৰটোক সমৰ্থন কৰাত সহায় কৰে। যিহেতু, চিনাক্তকৰণ প্ৰক্ৰিয়াক অনুষ্ঠিত কৰাটো rule of prudence সেয়েহে, ইয়াক প্ৰতিষ্ঠিত আইনী নীতি অনুসৰি আৰু পলম নকৰাকৈ কঠোৰভাৱে মানি চলিব লাগিব।যদি কোনো পলম হয়, তেন্তে গোচৰীয়া পক্ষই সন্তোষজনক ব্যাখ্যা দিব লাগিব।

ন্যায়ালয়ত উপস্থাপন কৰা সামগ্ৰিক সাক্ষ্যৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি আমি মতপোষণ কৰো যে যিহেতু ২ নং আচামীৰ বাবে পৰীক্ষা চিনাক্তকৰণ প্ৰক্ৰিয়া সঠিকভাৱে অনুষ্ঠিত কৰা হোৱা নাছিল আৰু ব্যাখ্যা অবিহনে পলম হৈছিল, সেয়েহে তেওঁ benefit of doubt ৰ অধিকাৰী।

বিচাৰ বিভাগৰ প্ৰমাণ পৰ্যালোচনা কৰাৰ পিছত আমি সন্তুষ্ট যে বিচাৰ আদালত আৰু উচ্চ ন্যায়ালয়ে ১নং আৰু ৩নং আচামীক ভাৰতীয় দণ্ডবিধিৰ ধাৰা ৩০২ৰ

লগতে ৩৪ৰ অধীনত শাস্তিযোগ্য অপৰাধৰ বাবে দোষী সাব্যস্ত কৰাটো ন্যায্য আছিল। আমি এই যুক্তিৰ দ্বাৰা পতিয়ন যোৱা নাই যে আপীলকাৰীসকলক নির্দোষী সাব্যস্ত কৰা উচিত যিহেতু গোচৰীয়া পক্ষই পূর্বৰ ঘটনাটো প্ৰমাণ কৰাত ব্যর্থ হৈছিল য'ত সৰিতা ওৰফে ৰীতাক প্ৰৰোচিত কৰা হৈছিল।তেওঁলোকৰ অপৰাধৰ কোনো উদ্দেশ্য নাছিল বুলি কৰা দাবীটোৱে নির্দোষী সাব্যস্তকৰণক ন্যায্যতা প্ৰদান নকৰে। প্রত্যক্ষদর্শীৰ সাক্ষ্যৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি কৰা এটা ফৌজদাৰী গোচৰত 'Motive' এটা গুৰুত্বপূর্ণ কাৰক নহয়।গুৰচৰণ সিং আৰু আন এজন বনাম পঞ্জাব চৰকাৰ, এ.আই.আৰ (১৯৫৬) এছ.চি ৪৬০ গোচৰত এই ন্যায়ালয়ে ৰায় দিছিল যে যেতিয়া অভিযুক্তৰ বিৰুদ্ধে প্ৰমাণ স্পষ্ট, শক্তিশালী আৰু নির্ভৰযোগ্য হয়, তেতিয়া উদ্দেশ্যৰ উপস্থিতি বা অনুপস্থিতি অপ্রাসংগিক।একেদৰে দাতাৰ সিং বনাম পঞ্জাব চৰকাৰ, এ.আই.আৰ (১৯৭৪) এছ.চি ১১৯৩ গোচৰত এই ন্যায়ালয়ে পুনৰ নিশ্চিত কৰে যে যদিহে সাক্ষ্যৰ জৰিয়তে অপৰাধ প্ৰমাণিত হয়, তেন্তে শক্তিশালী উদ্দেশ্যৰ অনুপস্থিতিয়ে অভিযুক্তক সহায় নকৰে। যেতিয়া বিশ্বাসযোগ্য আৰু প্রত্যক্ষ প্রমাণ থাকে, তেতিয়া অপৰাধৰ আঁৰৰ উদ্দেশ্য কম গুৰুত্বপূর্ণ হৈ পৰে। কিন্তু পৰিস্থিতিগত প্ৰমাণৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি গোচৰত উদ্দেশ্যই এক গুৰুত্বপূর্ণ ভূমিকা পালন কৰে কাৰণ ই অপৰাধৰ দিশত যোৱা পৰিঘটনাৰ শৃংখলটো সংযোগ কৰাত সহায় কৰে।

আপীলকাৰীসকলৰ হৈ উপস্থিত থকা বিদ্বান অধিবক্তাই পি. ডব্লিউ. ১ আৰু ২ interested আৰু chance সাক্ষী হোৱা বাবে নির্ভৰযোগ্য নহয় বুলি কৰা যুক্তিত আমি প্ৰভাৱিত হোৱা নাই। বিচাৰ আৰু আপীল দুয়ো আদালতে মত পোষণ কৰে যে আৰু আমি তেওঁলোকৰ তথ্যৰ সৈতে একমত যে উক্ত সাক্ষীসকল চাক্ষুষ সাক্ষী আছিল যিসকলে জয় কুট্টিক হত্যা কৰা ঘটনাটো দেখিছিল। ১ নং আচামীৰ হৈ হাজিৰ হোৱা বিদ্বান জ্যেষ্ঠ অধিবক্তা শ্রীযুত নাম্বিয়াৰে যুক্তি আগবঢ়ায় যে বিচাৰ আদালতে ভাৰতীয় দণ্ডবিধি আইনৰ ধাৰা ৩৪ প্ৰয়োগ কৰি ভুল কৰিছিল কাৰণ উমৈহতীয়া উদ্দেশ্য প্ৰমাণিত হোৱা নাছিল। তেওঁ কয় যে ভাৰতীয় দণ্ডবিধিৰ ধাৰা ৩৪ আৰু ধাৰা ১৪৯ সুকীয়া আৰু ভিন্ন। বিচাৰ আদালত আৰু উচ্চ ন্যায়ালয়ে সাধাৰণ উদ্দেশ্য আৰু উমৈহতীয়া উদ্দেশ্যৰ অর্থ সঠিকভাৱে বুজি পাইছিল। ভাৰতীয় দণ্ডবিধিৰ ধাৰা ৩৪ প্ৰয়োগৰ বাবে পূর্ব পৰিকল্পনা বা পূর্বৰ আলোচনাৰ প্ৰয়োজন নাই। গোচৰৰ পৰিস্থিতি আৰু জড়িত লোকসকলৰ আচৰণৰ পৰা উমৈহতীয়া অভিপ্রায় বুজিব পাৰি। উমৈহতীয়া

অভিপ্ৰায় প্ৰমাণ কৰিবলৈ প্ৰত্যক্ষ প্ৰমাণৰ প্ৰয়োজন নাই।উমৈহতীয়া অভিপ্ৰায়ৰ বাবে, আনকি অপৰাধত প্ৰত্যক্ষ অংশগ্ৰহণ কৰাৰ প্ৰমাণৰো প্ৰয়োজন নহয়। বৰ্তমান গোচৰৰ পৰিস্থিতিয়ে দেখুৱাইছে যে অভিযুক্তই মাৰাত্মক অস্ত্ৰ-শস্ত্ৰৰে ঘটনাস্থলীত উপস্থিত হৈছিল আৰু জয় কুটিক হত্যা কৰাৰ উদ্দেশ্যেৰে আক্ৰমণ কৰিছিল।প্ৰত্যক্ষদৰ্শীসকলে প্ৰাণ ৰক্ষা কৰিবলৈ সেই ঠাইৰ পৰা দৌৰি যায়। ২ নং আচামীৰ বাহিৰে বিচাৰ আদালত আৰু উচ্চ ন্যায়ালয়ে সাক্ষ্যৰ সঠিক মূল্যায়ন কৰিছিল।

এনে পৰিস্থিতিত ৰাজেশ গোবিন্দ জাগেছা, আচামী নং ২ য়ে দাখিল কৰা আপীল নং ৭৩৭/১৯৯৭ ত বিচাৰ আদালতৰ লগতে উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ ৰায়দান বাতিল কৰি মঞ্জুৰ কৰা হৈছে। যদি তেওঁ আন কোনো গোচৰৰ সৈতে জড়িত নহয় বা গ্ৰেপ্তাৰ কৰা হোৱা নাই, তেওঁক দোষমুক্ত কৰা হৈছে আৰু মুকলি কৰি দিয়াৰ নিৰ্দেশ দিয়া হৈছে। কিন্তু, শ্বৰীফ আনোৱাৰ চাজ্জাদ আৰু হৰিশ গোবিন্দ জাগেছা, ১ আৰু ৩ নং আচামীয়ে দাখিল কৰা আপীল নং ৭৩৮ আৰু ৭৩৯/১৯৯৭ খাৰিজ কৰা হয় আৰু বিচাৰ আদালত আৰু উচ্চ ন্যায়ালয়ে প্ৰদান কৰা দোষী সাব্যস্ত কৰণ আৰু শাস্তি বাহাল ৰখা হয়।

আপীলসমূহ নিষ্পত্তি কৰা হয়।

অনুবাদক-কংকনা বৰা

জ্যেষ্ঠ অনুবাদক, অনুবাদ শাখা, গুৱাহাটী উচ্চ ন্যায়ালয়

DISCLAIMER

"The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation".

“স্থানীয় ভাষালৈ অনূদিত এই ৰায় গোচৰত জড়িত পক্ষই বুজি পোৱাৰ উদ্দেশ্যে সীমিত ব্যৱহাৰৰ বাবেহে। ইয়াৰ বাদে অন্য ক্ষেত্ৰত অনূদিত ৰূপ ব্যৱহৃত নহব। সকলো ব্যৱহাৰিক আৰু বিভাগীয় কামৰ লগতে ৰায়ৰ কাৰ্য্যকৰীকৰণ আৰু ৰূপায়ণৰ ক্ষেত্ৰতো এই ৰায়ৰ ইংৰাজী সংস্কৰণটোৱেই সঠিক বিবেচিত হব।“